

Í árdaga Félags íslenskra lækna í Bretlandi (FÍLB)

Gunnar Sigurðsson
lyflæknir

Um 1970 var hópur íslenskra lækna í framhaldsnámi í Bretlandi. Þeir fóru þangað í kjölfar góðra kollega, sérstaklega í London og Skotlandi. British National Health Service sem stofnað var eftir síðari heimsstyrjöld var viðfræg og margir vildu líkja eftir henni. Jafnframt voru breskir háskólar mikils metnir og kennsluhættir þeirra víðkunnir, ekki síst í klínískri læknisfræði og rannsóknum.

Á Íslandi var heilbrigðisþjónustan í hægfara þróun en hafði marga kosti. Í ljósi þess sem við kynntumst í Bretlandi var þó ljóst að ýmislegt vantaði þar á og margt var vannýtt á Íslandi sem betra skipulag hefði gefið betri þjónustu við sjúklinga og ekki síst til kennslu læknanema og til klínískra rannsókna.

Sjúkrahúsþjónustan í Reykjavík var lítið samhæfð en viss verkaskipting var þó komin á með augndeild á Landakoti, HNE-deild á Borgarspítala og taugalækningadeild á Landspítala. Læknisstöður utan sjúkrahúsa voru á þessum tíma aðallega einyrkjastörf bæði fyrir heimilislækna og sérfræðinga á stofu.

Með þetta í huga töldum við kollegarnir í Bretlandi að full ástæða væri fyrir okkur að stofna FÍLB í ársbyrjun 1972. Megintilgangurinn var að stofna til tjáskipta við íslenska kollega í öðrum löndum og örva upplýsingastreymi milli íslenskra lækna á Bretlandseyjum og Íslands.

Stofnfundur var haldinn 14. mars 1972 í London. Í fyrstu stjórn voru Gunnar Sigurðsson formaður, Helgi Þ. Valdimarsson ritari og Þórður Harðarson gjaldkeri sem

síðan varð formaður 1973-1974. Stofnfélagar auk stjórnar: Ársæll Jónsson, Bjarni Þjóðleifsson, Eyjólfur Haraldsson, Gísli Auðunsson, Guðrún Agnarsdóttir, Ingvar Kristjánsson, Matthías Kjeld, Snorri Þorgeirsson, Unnur Pétursdóttir, Valgarður Egilsson.

Félagið varð fullgilt svæðisfélag, fyrst erlendra félaga, á aðalfundi LÍ 1973.

Helstu baráttumál

Nýstofnað FÍLB lagði áherslu á atriði sem betur mættu fara í íslenskri heilbrigðisþjónustu og ályktaði þar um:

- Stofnun heilsugæslustöðva í þéttbýli og dreifbýli.
- Eflingu hálfopinna göngudeilda og rannsóknadeilda.
- Meiri verkaskiptingu og samhæfingu sjúkrahúsanna í Reykjavík.
- Stofnun framhaldsnámsdeilda á Íslandi og eflingu vísinda og vísindasjóða.

Félagið samdi álit um frumvarp sem lá fyrir þingi um heilbrigðismál og sendi til LÍ, heilbrigðisráðherra og alþingis. Lögð var áhersla á að heilsugæslustöðvarnar þyrftu að njóta talsverðrar sjálfstjórnar og tryggja þyrfti itök lækna og heilbrigðisstarfsfólks í stjórnnum þeirra. Nánnum tengslum þyrfti að koma á milli heilsugæslustöðva og sjúkrahúsa með gagnkvæmum upplýsingum um sjúklinga svo og heimsóknum sérfræðinga á heilsugæslustöðvar.

Ítarleg álitargerð um framhaldsnám lækna á Íslandi var send til *Læknablaðsins* og birtist í 6. hefti 1972.

Ekki urðum við vör við miklar undirtektir eða umræður í kjölfar þessarar álitargerðar. En fróðlegt er að sjá hvernig þróunin hefur orðið svipuð á síðustu árum eins og þarna var lagt til fyrir nær hálfri öld nema hvað formleg tengsl við háskólann hafa fyrst og fremst náð til vísindapáttarins.

Bréf til Læknablaðsins um þróun göngudeilda

Á þessum tíma sinntu göngudeildir á Íslandi eftirmeðferð þeirra sjúklinga sem legið höfðu á sjúkrahúsunum og höfðu þannig algera sérstöðu. Slíkar deildir erlendis veittu einnig viðtöku nýjum sjúklingum. Með rétttri nýtingu göngudeilda töldum við að mætti stytta biðtíma sjúklinga og fækka óþarfa innlögnum. Þetta væri eitt spor af mörgum til að minnka sjúkrarúmaskortinn sem þá var þegar til staðar.

Við höfðum kynnst því hvernig slíkar deildir voru nýttar til kennslu sem við töldum okkur hafa farið á mis við í náminu á Íslandi. Einnig vildum við benda á hvernig deildirnar væru nýttar til rannsókna og án þeirra ætti háskólasjúkrahús erfitt með að koma sér upp klínískum gagnagrunni.

Tekið var fram að svona deildir ættu einungis að taka á móti sjúklingum sem þangað væri vísað frá deildum spítalanna, heilsugæslulæknum eða öðrum læknum.

Í lok bréfsins hvöttum við læknasamtökin á Íslandi til að taka frumkvæði í málinu ella myndu heilbrigðisyfirvöld knýja fram lausn fyrr en síðar og þá ef til vill á þann hátt að læknar vildu betur hafa gert það sjálfir.

Stjórn Öldungadeilda

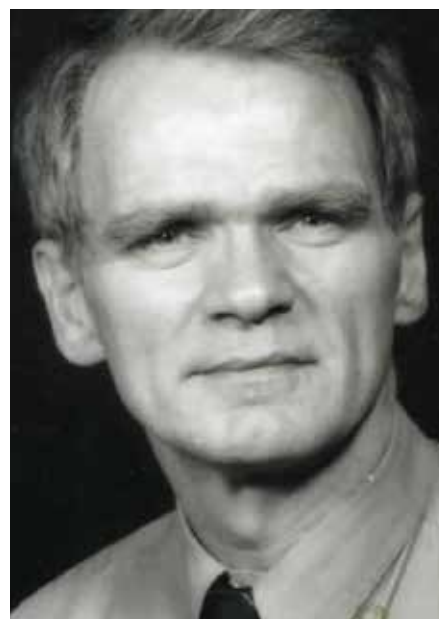
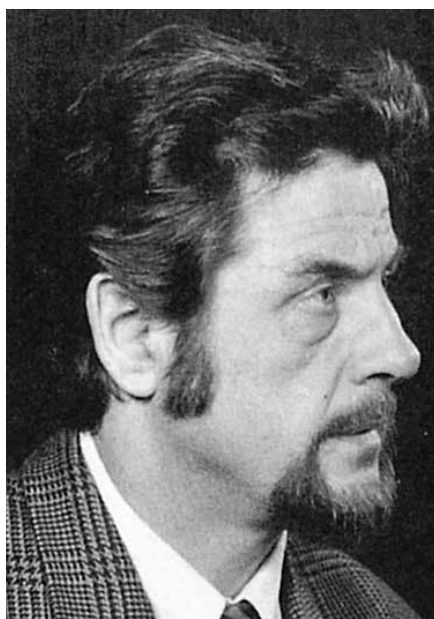
Kristófer Þorleifsson formaður
Jóhannes M. Gunnarsson ritari
Guðmundur Viggósson gjaldkeri
Halldóra Ólafsdóttir
Margrét Georgsdóttir

Öldungaráð

Hörður Alfréðsson
Magnús B. Einarson
Reynir Þorsteinsson
Snorri Ingimarsson
Þórarinn E. Sveinsson

Umsjón síðu

Magnús Jóhannsson

Þrír af stofnfélögum Félags íslenskra lækna í Bretlandi sem nú eru látnir, frá vinstri Helgi Þ. Valdimarsson, Valgarður Egilsson og Matthías Kjeld.

Við áttum von á að *Læknaþlaðið* tæki þessu bréfi okkar vel og myndi birta það fljótlega. Þegar ekkert hafði heyrst frá *Læknaþlaðinu* í meira en hálf tveimur árum var kallað í hirðskáld félagsins, Valgarður Egilsson heitinn, til að yrkja hvatningarvísu til ritstjórans. Vísan er því miður glötuð en lokaljóðlínan var: „Ertu kannski af ætt Loka?“

Þetta virðist hafa hrifið því að afsökunarbréf barst fljótlega frá *Læknaþlaðinu* þar sem bréfið sjálft birtist síðar í 3.-4. tbl. 1973 (með afsökunarbeiðni), meira en ári eftir að það var sent til blaðsins.

Fundur í London með Magnúsi Kjartanssyni heilbrigðisráðherra

Töfin á birtingu bréfsins gaf okkur vísendingu um að við þyrftum að leita annarra leiða til að koma sjónarmiðum okkar á framfæri. FÍLB óskaði því eftir fundi um heilbrigðismál með heilbrigðisráðherra sem þá var Magnús Kjartansson. Það kom okkur á óvart, en ráðherra þáði boðið og fundur var ákveðinn í sendiráði Íslands í London 14. febrúar 1973 hjá Niels P. Sigurðssyni sendiherra.

Þegar ég sótti ráðherrann út á Heathrow-flugvöll á mínum Austin Morris vildi ekki betur til en svo að bíllinn varð bensínlaus á hraðbrautinni inn í London. Ráðherrann bað mig taka þessu rólega og

kveikti í sinni frægu pípu meðan ég hljóp meðfram hraðbrautinni eftir bensíndropa.

Fundurinn í sendiráðinu með ráðherra stóð heilan dag. Þar var einnig mættur Páll Sigurðsson læknir og ráðuneytisstjóri í heilbrigðisráðuneytinu sem ráðherra hafði tekið með sér og við fögnuðum mjög enda Páll rómaður funda- og áhrifamaður.

Á fundinn mættu 11 félagar FÍLB víðsvegar af Bretlandseyjum og voru áður nefnd áherslumál félagsins kynnt og

gerðar tillögur til úrbóta.

Morgunblaðið 31. janúar 1974: heilsuágrein frá FÍLB um málefni sem brunnu á félagsmönnum en það var að koma heilbrigðismálum þjóðarinnar í nútímalegra horf. Tekið af timarit.is sem snilldar viðkomustaður á netinu, og kostar ekkert!

Stofnun heilsugæslustöðva í þéttbýli og dreifbýli var brýnasta úrlausnarefnið taldi félagið og fagnaði frumvarpi um þessi mál. Ráðherra og ráðuneytisstjóri voru hlynntir hugmyndum um stofnun göngudeilda sem ásamt eflingu heilsugæslustöðva myndu leiða til þess að einyrkjalækningar heimilislækna og sérfræðinga drægjust saman og samhæfðari þjónusta fengist.

Páll upplýsti að Þórir Helgason sérfræðingur ynni að stofnun opinna göngudeildar sykursjúkra á Landspítala með stuðningi ráðuneytisins og Samtaka sykursjúkra en hann fékk sína framhaldsmenntun í Skotlandi.

FÍLB taldi brýna nauðsyn á að sjúkrahúsin í Reykjavík yrðu rekin sem heild og komið á meiri verkaskiptingu. Ganga þyrfti mun lengra með stofnun deilda fyrir allar helstu greinar skurð- og lyflækninga sem jafnframt myndu skapa skilyrði til vísindastarfsemi. Kerfi þetta yrði þó að vera sveigjanlegt og gera ráð fyrir að stærstu undirgreinar yrðu stundaðar á fleiri en einu sjúkrahúsanna. Aðstaða til bráðalækninga þyrfti að vera til staðar á öllum sjúkrahúsum og brýnt að nota þau öll til kennslu.

Ráðherra kvað æskilegt að frumkvæðið kæmi frá læknum en um árabíl hefði starf að samstarfsnefnd sjúkrahúsanna en lítill árangur hefði orðið af stofnun hennar.

ICELAND

Páll Sigurðsson læknir og ráðuneytisstjóri og Magnús Kjartansson (heitinn) heilbrigðisráðherra eru hér fulltrúar Íslands á fundi erlendis.

Örn Bjarnason læknir lýsti námskeiðum í félagslækningum við Edinborgarháskóla en kennsla í læknaeild HÍ í þeim fræðum var nánast engin. Ráðuneytis menn bentu á fjölgun félagsráðgjafa sem yrði mikilvægur hlekkur í heildarþjónustunni.

Að loknum fundi bauð ráðherra til kvöldverðar í karlaklúbbi Nielsar P. Sigurðssonar sendiherra í London. Guðrún Agnarsdóttir var eina konan á fundinum og þurfti að beita brögðum til að smygla henni inn.

„Lofsverður áhugi“

Niðurstöður fundarins voru sendar til *Læknablaðsins* (7.-8. tbl. 1973). Samhliða birtist ritstjórnargrein: „Lofsverður áhugi“ sem byrjar þannig:

Hin síðustu misseri hefur hópur ungra lækna æ oftast kvatt sér hljóðs í *Læknablaðinu* og jafnvel í dagblöðum. Er það Félag íslenskra lækna í Bretlandi. Lætur þetta unga fólk sér sýnilega ekkert óviðkomandi er snertir íslensk heilbrigðismál og sendir hverja álitserðina af annarri um hin margvíslegustu mál.

Síðan segir:

Vafalaust yppa ýmsir öxlum, jafnvel reyndustu félagsmálakólfar úr læknastrétt, er þeir lesa skrif þessa unga fólks, enda séu þessir krakkar að læra í útlöndum og lítt færir um að stjórna heilbrigðismálum á Íslandi. Ritstjórnin telur þó margar hugmyndir hópsins frumlegar og verðar fullrar umhugsunar. Enginn skyldi fussa við þessum eldmóði og umbótahug sem margan fyllti á námsárum og *Læknablaðið* taki feginshendi framlögum hins unga hóps til líflegar umræðu í blaðinu og vonar að þau verði til þess að nátttröllin rumski og taki að brýna raustina. (!!!)

FÍLB tók hvatningunni vel og sendi leiðara til *Læknablaðsins*. Ritstjórnin tók þessu vel en segir:

Enda þótt ritstjórnin teldi sig ekki reiðubúna til að gera öll orð FÍLB að sínum teldu þeir rétt að hvetja með þessu til tímabærrar umræðu um þessi mál.

Í ritstjórnargreininni voru heilbrigðismál reifuð á ný, einkum nýting göngudeilda og samhæfing sjúkrahúsanna (1.-2. tbl. *Læknablaðsins*. 1974).

Greinin kom í kjölfar opins bréfs til heilbrigðisráðherra frá FÍLB í *Morgunblaðinu* 31. janúar 1974: „Nýting sjúkrahúsanna“. Páll ráðuneytisstjóri svaraði í *Morgunblaðinu*. 13. mars 1974 og sagði að

ráðuneytið hefði hug á opnun og eflingu göngudeilda og að ekki væri hægt að rekja núverandi ástand í göngudeildamálum sjúkrahúsanna til annars en stefnumörkunar læknaamtakana og skoðana þeirra lækna sem um málið hafi fjallað á hverjum tíma.

Í ritstjórnargrein *Læknablaðsins* 3.-4. tbl. 1974 telur ritstjórn gagnrýni FÍLB og Páls Sigurðssonar óréttmæta í ljósi nýlegra samþykka aðalfundar LÍ 1973 um göngudeildir. Þar segir að stefna beri að því að sem mest af heilbrigðismálum fólksins verði leyst utan sjúkrahúsa og utan göngudeilda svo lengi sem hægt sé að sýna fram á að sú þjónusta sé ekki lakari en á sjúkrahúsum og göngudeildum þeirra. Einnig vildi ritstjóri *Læknablaðsins* kenna löngum byggingartíma íslenskra sjúkrahúsa um stöðu mála á Íslandi.

Lýkur þar með þessari umræðu í árdaga FÍLB en félagið ályktaði um ýmis önnur mál sem lesa má um í *Læknablaðinu* og *Morgunblaðinu*.